

MEJE MULTIKULTURNE KOMUNIKACIJE: ETNIČNO-SIMBOLNE REPREZENTACIJE V AVSTRALSKEM PROSTORU

Maša Mikola*

COBISS 1.01

IZVLEČEK

Meje multikulturene komunikacije: etnično-simbolne reprezentacije v avstralskem prostoru

V članku se avtorica loteva dvojnosti in spremenljivosti avstralskega multietničnega prostora ter polja medijskega sporočanja. Mediji (tako večinski kot tudi etnični, multikulturalni) odpirajo prostor za širšo in hitrejšo multikulturalno komunikacijo ter vplivajo na oblikovanje reprezentacij posameznih etničnosti v multikulturalnem okolju. Novejši, interaktivni mediji spreminjajo dojemanje in razumevanje etničnih simbolov in simboličnih etničnih identitet. Poseben poudarek namenja avtorica slovenskim etničnim simbolom v avstralskem prostoru ter občutenjem etnične identitete med mlajšimi generacijami, potomci Slovencev v Avstraliji.

KLJUČNE BESEDE: etnični simboli, mediji, politika multikulturalizma, multikulturalna komunikacija, etnično-simbolna identifikacija.

ABSTRACT

The borders of multicultural communication: ethnic-symbolic representations in Australian space

In the article, the author studies the duality and inconstancy of the Australian multi-ethnic space and the fields of media reporting. The media (the mainstream ones as well as the ethnic, multicultural) are opening new space to a broader and faster multicultural communication, and influence the shaping of representations of individual ethnicities in a multicultural environment. Recent, interactive media are changing the perception and understanding of ethnic symbols and symbolic ethnic identities. The author assigns special emphasis to Slovenian ethnic symbols in Australian space, and the perception of ethnic identity among the younger generations, the descendants of Slovenians in Australia.

KEY WORDS: ethnic symbols, the media, policy of multiculturalism, multicultural communication, ethnic-symbolic identification.

* Maša Mikola, univ. dipl. nov., mlada raziskovalka na ISI ZRC SAZU, tel.: +386 1470 6487, e-pošta: masa.mikola@zrc-sazu.si.

UVOD

Uradna avstralska politika multikulturalizma ima danes eno izmed najdaljših tradicij na svetu. Razmišljanja o svojevrstnem multikulturalizmu in politiki, ki bi podpirala etnično mešanico, so se začela v začetku šestdesetih let 20. stoletja, multikulturene pristope do priseljencev pa je takratna Whitlamova¹ vlada dejansko začela uveljavljati leta 1972. Takrat so bile v Avstraliji že vsaj delno izoblikovane vse etnične skupine, ki jih danes štejemo za starejše, tudi slovenska, ki se je začela priseljevati na to območje v petdesetih, bolj množično pa v šestdesetih letih minulega stoletja. Politika multikulturalizma se je v Avstraliji razširila na vse segmente družbe in v vse sfere javnega odločanja. Etničnost je tako v Avstraliji postala ena izmed ključnih tem javne, politične razprave.

Z uveljavljanjem politike multikulturalizma v javnem in političnem diskurzu se je v Avstraliji med etničnim² prebivalstvom začela pojavljati nova zvrst etničnega občutenja, ki je ustvarila primerne pogoje za večjo etnično javno izpostavljenost ter »akumulacijo etničnega kapitala« (glej Tabar et al., 2003). Tudi komunikacija med etničnimi skupinami in večinskim prebivalstvom se je vse bolj začela premikati v polje javnega, razpravnega prostora. Obenem so se začele čutiti »politične posledice kopičenja skupin okoli etničnih skupnosti in vladnih poskusov strukturiranja socialne politike okoli kulturnih razlik« (ibid.: 267). Politična podpora in finančna pomoč razvoju etničnih organizacij sta se razširili na etnično predstavljanje v širšem političnem polju. To je izpostavilo vprašanje prehodov ali premikov med posameznimi etničnimi skupinami ter med večinskim prebivalstvom in etničnimi skupinami (manjšinami), ki so v multikulturenem prostoru, kot je avstralsko, pogoste. Prav javna, politična razprava, četudi v smislu podpore etničnemu mešanju, lahko vpliva na vzpostavljanje trdnejših meja med etničnimi skupinami. Čeprav smo v multikulturenem okolju pri nekaterih etničnih skupinah priče etnični diferenciaciji med nekaterimi etničnimi skupinami, lahko obenem pri nekaterih drugih opazujemo obraten proces postopne homogenizacije etnično različnega prebivalstva in posledičnega izginjanja meja med večinskim prebivalstvom in etničnimi manjšinami. Ta homogenizacija se vzpostavlja prav na temelju razlike in deluje po principu: *smo različni, ampak smo (kljub temu ali prav zaradi tega) enotni*. Enotnost vpliva na vse večje približevanje posameznih etničnih karakteristik, vendar ponovno le pri določenih etničnih skupinah. Menim,

¹ Gough Whitlam je bil leta 1973 ob začetku politike multikulturalizma v Avstraliji, laburistični predsednik vlade.

² Z »etničnim« mislim na vse, kar izvira iz priseljske situacije in ni anglosaškega izvora. »Etnični« so lahko vsi simboli z izjemo avstralskih popularnih simbolov, pa tudi vsi posamezniki, ki se identificirajo z neko etničnostjo ali etničnostmi, ki niso anglosaške. Prav tako se z njimi lahko identificirajo ljudje, rojeni v Avstraliji. Navadno se na tak način z etničnostjo, ki jo izpeljujejo iz izseljske domovine svojih prednikov, identificirajo potomci avstralskih priseljencev. Pri tem je treba poudariti, da potomci izseljencev, rojeni že v Avstraliji, etnično identiteto, ki jo »posvojijo« od svojih prednikov (in jo občutno preoblikujejo), ponavadi kombinirajo z identifikacijo z avstralskim. Čustvena navezanost na vse avstralsko pri njih velikokrat prevladuje.

da je v razpravi o mejah etničnih skupin, še posebej v novejšem naselitvenem okolju, kot je avstralsko, ki nima posebnih historičnih zaznamkov,³ nujno potrebno razlikovati med manjšimi in *manj vidnimi* etničnimi skupinami ter večjimi etničnimi skupinami, ki so močnejše in vidnejše.

V prispevku me zanimata prostorska določitev in dinamika slovenske etnične skupnosti kot manjše etnične skupnosti v Avstraliji ter, kako se na podlagi dinamike v procesu spreminjanja etničnih meja transformirajo slovenski etnični simboli. Slovensko etnično skupnost⁴ je še posebej težko analizirati samostojno, brez njene postavitve v širše, multikulturalno okolje. Heterogenost avstralskega multietničnega okolja vpliva na mnogovrstnost etničnega mešanja, s tem pa tudi na dinamiko in preoblikovanje etničnega občutenja. Prispevek temelji na terenskem delu v Avstraliji, kjer sem se konec leta 2002 in v začetku 2003 pogovarjala s štirinajstimi Slovenci in njihovimi potomci ter analizirala slovenske etnične radijske vsebine in nekatere spletne strani, ki temeljijo na povezovanju vseh, ki se čutijo blizu slovenski kulturi. S prevlado elektronskih medijev pri kulturnih reprezentacijah postajajo tudi etnične podobe bolj fleksibilne in dinamične. Tak o so se v raziskavi izkazale kot zelo zanimive spletne strani, ki lahko hitreje sledijo tej dinamiki. Pri analizi etničnih medijev, pa tudi pri razumevanju prepričanj intervjuvancev, se je pokazalo, da je primerjava z drugimi etničnimi skupinami v multikulturalnem okolju nujna. Zato sem multikulturalno okolje z vso njegovo vsebino poskušala postaviti kot osnovo, v katero sem šele kasneje umestila slovensko etnično skupnost kot eno izmed relativno majhnih etničnih skupnosti evropejskega porekla v Avstraliji.

Razvoj multikulturalizma v sferi avstralske politike

Pred nastopom politike multikulturalizma etnično polje v avstralskem prostoru v svojem strogem smislu še ni bilo izoblikovano. Polje nacionalne moči je bilo v temelju *belo*⁵ polje, ki je dominiralo avstralskemu vladnemu delovanju vse od ustanovitve federacije leta 1901. »Priseljenci so akumulirali nacionalni kapital s tem, da so se učili jezika, posebnih kulturnih praks itd. – to je, z asimilacijo« (Tabar et al., 2003: 270). Belo se je manifestiralo skozi implementacijo *politike bele Avstralije*,⁶ skozi politike asimilacije in integracije. Tabar in drugi so prepričani, da je bila politika bele Avstralije neposredna manifestacija prevlade belega polja. Poveljevala je gospodarski, družbeni

³ Ob tem še enkrat poudarjam, da govorim o novejšem naselitvenem obdobju, ki traja dobrih dvesto let. Seveda ima Avstralija veliko pomembnih trenutkov v zgodovini, ki pa so povezani predvsem z aboriginsko tradicijo in kulturo.

⁴ Po podatkih popisa iz leta 2001 je Slovencev 16.934 (rojnih v Sloveniji in oseb s slovenskimi predniki). Gre za 3.460 oseb več, kot je pokazal popis leta 1996.

⁵ Belo se tukaj ne nanaša le na barvo kože, ampak na vse, kar Ghassan Hage opisuje kot »posvečene oblike kulturnega kapitala nacionalne pripadnosti« – znanja, fiziološke karakteristike in karakter, ki se akumulirajo v polju moči (Tabar et al., 2003: 270).

⁶ To je bila v tistem času uradna avstralska politika do priseljencev.

in kulturni kapital, ki je izhajal iz evropskih kapitalističnih družb – ne le belo polt, ampak tudi bogastvo, razredne povezave, elitne kulturne okuse in tako dalje. Politika multikulturalizma te prevlade belcev iz zahodnih kapitalističnih držav pravzaprav ni zmanjšala, saj mora priseljenke skupine, vsaj na formalni ravni, še vedno priznati prevladujoča anglosaška politika. Pojavila se je le neke vrste preoblikovana etničnost, ki je dobila »večji kulturni pomen« (ibid.).

Politika multikulturalizma se je v Avstraliji razvijala postopoma. V zgodnji fazi, po tem, ko je bila uveljavljena leta 1973, je temeljila na zavračanju asimilacije in politiki izboljšanja socialnega in izobraževalnega sistema za priseljence večinoma delavskega razreda iz Evrope. Koalicija liberalne in deželne stranke, ki je vladala v času med 1975 in 1982, je nadaljevala s tako politiko, nekoliko jo je le modificirala, ko je poudarila kulturni pluralizem, vlogo etničnih organizacij in pomembnost socialnega sistema, ki naj bi krepili kohezivnost etnično raznolike družbe. Avstralska družba je postala zbirka etničnih skupnosti, združenih okoli niza »temeljnih vrednot (core values)«. V tem času so Avstralci lahko postali tudi tisti, ki niso govorili angleškega jezika in so se držali drugačnih kulturnih praks ter življenjskih stilov (vendar le, če ti niso bili v nasprotju z avstralsko zakonodajo).⁷ Avstralska laburistična stranka, ki je prevzela vlado leta 1983 in jo je vodila do leta 1996, je ponovno redefinirala multikulturalizem, tako da ga je uskladila z drugimi ključnimi političnimi cilji, kot so bili ekonomska deregulacija, učinkovitejša poraba človeških virov, ohranjanje mreže socialne varnosti in integracija Avstralije v azijsko pacifiško regijo. Zadnja sprememba se je skladala s premikom Avstralije od Evrope k Aziji kot glavnemu viru imigracije, večjemu poudarjanju visoko kvalificiranih priseljenecv in vstopu potomcev priseljenecv z veliko boljšo izobrazbeno strukturo na trg delovne sile. Vlada se je odmaknila od »etničnega skupinskega pristopa« in razvila model, ki bi ga lahko poimenovali »državljski model multikulturalizma«. V agendi, ki so jo predstavili leta 1989 (National Agenda for Multicultural Australia), je bil multikulturalizem definiran kot sistem pravic in svoboščin in povezan z nekaterimi dolžnostmi, kot so zaveza narodu, upoštevanje ustave in pravnega reda ter sprejemanje temeljnih načel, kot sta toleranca in enakost, angleščina kot nacionalni jezik in enakost spolov (glej Castles, 2000: 145, 146).

Stephen Castles ugotavlja, da je bil po mnenju nekaterih analitikov multikulturalizem v vprašanih o avstralski identiteti in institucijah le obrobna, površinska tema. »Alistair Davidson je na primer pokazal, da je v razpravi o tem, ali bi Avstralija morala postati republika, potreba po ustavni spremembi, ki bi odsevala raznolikost avstralskega prebivalstva, nastopala le na površju« (ibid.: 146). Vse to je povezano tudi z dejstvom, da Avstralija – kot tudi Velika Britanija, vendar v nasprotju z Združenimi državami Amerike, s Kanado in z večino evropskih demokracij – nima v ustavi jasno zapisano, kaj sploh pomeni biti državljan. V Kanadi so multikulturalizem in enakost pravic leta 1982 integrirali v definicijo državljanstva in zapisali v Kanadsko listino pravic in svoboščin (glej ibid.: 147). V nasprotju s tem se je avstralski pristop vselej

⁷ Vendar pa vlada ni upoštevala različnosti in teženj po spremembah znotraj vsake skupnosti.

vrtel okoli socialne politike. Potrebe etničnih skupin so prepoznavali na državni ravni, sredstva, s katerimi so se lotevali posebnosti, pa so bila omejena na socialno skrbstvo, izobraževanje ali podporo posameznikom (glej Jayasuria, v: *ibid.*). »Na ravni političnih načel je tako multikulturalizem še vedno daleč od tega, da bi bil učinkovit model za utemeljevanje avstralskega državljanstva« (*ibid.*). Da bi avstralska politika multikulturalizma lahko v resnici postala bolj učinkovita, bi tudi v praksi morala postati dinamična, aktivna. Namesto integriranja priseljenskih skupin v praktično nespremenjeno družbo, bi se ta družba sama morala nenehno redefinirati. Da bi lahko dosegli aktivno državljanstvo, bi potrebovali nenehno vključevanje vseh državljanov v odločanje na vseh ravneh. Castels uvaža v etnične študije pojem *multikultureno državljanstvo*, to je »sistem pravic in dolžnosti, ki ščiti integriteto posameznika in ki se obenem zaveda, da je individualnost del različnih družbenih in kulturnih kontekstov« (Castels, 2000: 134). Multikultureno državljanstvo bi moralo stremeti k polnemu državljanstvu za vse – ne le za priseljence, ampak tudi za pripadnike drugih ranljivih skupin: žensk, prvotnih naseljencev, invalidov, homoseksualcev in tako naprej.

Po pogovorih sodeč, je s strani posameznikov slovenske etnične skupnosti in tudi avstralskega javnega mnenja multikulturalizem vrednoten pozitivno. Posamezniki so pozitivno ocenjevali nekonfliktnost med etničnimi skupinami, ki naj bi bila posebnost avstralske multikulturene družbe. Ta nekonfliktnost pa je relativna. Zgodi se lahko, da nekateri posamezniki *mainstreama*, ki konfliktna dejanja velikokrat pripisujejo neki etnični skupini, menijo, da je bila politika multikulturalizma dobra rešitev pristopa do vse številčnejših valov priseljevanja. Identifikacija z neko etnično identiteto in skupino, četudi je ta izrazita in močna, lahko sčasoma (na primer že v drugi generaciji) preraste v splošno identifikacijo s heterogeno, a vendar enotno *mainstream* avstralsko družbo. Vendar pa se tako lahko z avstralstvom identificira le del prebivalstva – tisti, ki so v celoti »sprejemljivi« in ki jih družba prizna kot Avstralce (kot so večinoma Slovenci). Posamezniki, ki spadajo v popolnoma sprejemljivo skupino (ta je največkrat omejena na belo evropsko poreklo), lahko svojo etničnost gradijo na polih dveh kultur, v vsakdanjih situacijah pa se lahko samostojno odločajo o svoji etnični (kulturni) pripadnosti. Družbene in politične posledice večine drugih porekel kot je belo evropsko pa večinoma niso izbirne in tudi prostovoljne ne.

Reprezentacije etničnosti v multikulturenem prostoru

V multikulturenem prostoru je preživetje določenih kulturno-etničnih simbolov ključno. Z etničnostjo v javnem in političnem prostoru se že tako močna vloga medijev v medetnični komunikaciji krepi še dodatno. V pogojih multikulturene hiperprodukcije, kulturnega potrošništva in politike multikulturalizma, kakršna se Avstralija kaže danes, množični mediji producirajo javno razpoznavne etnične simbole. Mediji skupaj z oglaševalsko industrijo vlečejo črto med »Avstralci« in »drugimi« in tako prispevajo k vse večji razpršenosti, stereotipizaciji in celo h getoizaciji nekaterih etničnih sku-

pin.⁸ Kot pravi Marie Gillespie, imajo »mediji ter kulturna potrošnja in produkcija, branje kulture in uporaba kulturnih reprezentacij pomembno vlogo pri konstrukciji in definiranju, oblikovanju in preoblikovanju nacionalnih, etničnih in drugih kulturnih identitet« (Gillespie, 1995: 11). V avstralskem prostoru šele mediji etničnost prenašajo s stopnje *face-to-face* stikov v vsakdanjem življenju na raven širšega, javnega in političnega diskurza.

Množični mediji so eni izmed prvih mehanizmov, ki se v multikulturni situaciji odzovejo na obsežne jše in občutljive jše imigracijske trende v državah priselitve. V drugi polovici osemdesetih in v začetku devetdesetih let 20. stoletja je približno polovica novih priseljencev v Avstralijo prispela iz azijske regije. Leta 1994 je bilo prebivalstva, rojenega v eni izmed azijskih držav, v Avstraliji okoli 4,6 odstotka (NMAC 1995: 1–3, v: Castles, 2000: 106). Azijski iz različnih socialnih in družbenih slojev (nizko kvalificirani delavci, študenti, visoko kvalificirani strokovnjaki in še posebej ženske) so se v osemdesetih in devetdesetih letih iz različnih razlogov selili ne le v Avstralijo, ampak tudi v Kanado, Novo Zelandijo in nekoliko manj v evropske države. Ni presenetljivo, da so se zaradi številčnosti, svojevrstne tradicije in kulture ter zastopanosti na vseh družbenih ravneh pripadniki azijskih držav velikokrat znašli pred močnimi stereotipi, ki jih je o njih oblikovala večinska družba. Migracijsko gibanje azijskih narodov, ki je v sodobnosti eno izmed najštevilčnejših, je zaznamovalo razvoj in dinamiko politike do priseljencev v državah priselitve, pa tudi medijske reprezentacije etničnosti, še posebej v multikulturnih državah.

Posameznik azijskega porekla navadno v priseljenjskih družbah pridobi dve poimenovanji – npr. *Asian-American*, *Asian-Australian*. V slovenščini se vezaja sicer osvobodí, še vedno pa mu ostaneta dve poimenovanji – azijski Američan, azijski Avstrelac ali obratno.⁹ Že sam pojem Azijec je vsaj do določene mere skovan umetno in je zato podvržen še večji možnosti stereotipizacije, kot bi bil v primeru bolj podrobne diferenciranosti. S tako širokim pojmom po eni strani enostavno spregledamo kompleksnost, ki jo ta del sveta vsebuje zgodovinsko, politično in kulturno, in ga oborožimo z vrednotami, ki so bolj kot njemu blizu nam samim. Po drugi strani se podobi Azijca ali Azijke skladata z vrednotami, kot so prizadevnost, bistroumnost in pridnost, kar lahko prav tako označimo za konstrukt bele, zahodnoevropske tradicije. Ta stereotip je pozitiven, ustvarjajo, krepijo in ohranjajo ga predvsem množični mediji ali mediji *mainstream* družbe. Obenem se ločeno od te podobe ohranja drug stereotip, tokrat nega-

⁸ V raziskavi etničnih mladostniških prestopniških skupin v Melbournu sta Rob White in Santina Perrone leta 2001 na primer ugotavljala, kako množični mediji dominantne skupine prebivalstva vsiljujejo negativne percepcije mladostnikov določenih etničnih skupin. »Ustvarjajo klimo, ki poudarja *razliko*, ki *Drugemu* pripisuje vse močnejši status *outsiderja* in ki podpira strah in sovražnost kot del politične debate« (White in Perrone 2001: 163). Avtorja sta govorila o tem, da so mediji *mainstream* družbe začeli *rasno* pripadnost nekaterih članov prestopniških skupin, na primer »mlade Libanonce« ali »mlade Vietnamce«, celo enačiti s »pripadniki nasilnih skupin«.

⁹ V slovenščini velikokrat uporabljamo tudi opisna poimenovanja – na primer Američan azijskega porekla, Avstrelac azijskega porekla.

tiven. Tudi ta je prisoten v medijih, vendar ne moremo reči, da ga ustvarja jo prav mediji; ga pa vsaj vzdržujejo, če ne tudi krepijo. Azijec po tem konstrukt postane negativec – pretepač, kriminallec, preprodajalec drog. Kultura prav tiste azijske tradicije, ki je v prvem primeru predstavljala ideal, loči od sebe tisto, česar ista družba ne mara. Azijec ni več Azijec, tudi Avstralec ali Američan azijskega porekla ni. Postane Vietnamec, Kitajec, Libanonec, ki se je na silo priselil v avstralsko ali ameriško okolje.

Tako kot Azijec, se tudi Evropejec v Avstraliji povezuje z določenimi vrednotami, vendar je veliko pogosteje v procesu pripisovanja vrednot že v začetku etnično diferenciran. Tudi Evropejec ima lahko v svoji javni reprezentaciji dve plati: ena je prijazna, čista, verodostojna, druga konfliktna in tuja. Prvo lahko predstavljajo na primer Norvežani, Danci, Nizozemci in Nemci, drugo pa npr. Grki, Turki, Italijani, Hrvati. Zanimivo, za Slovence se zdi, da so lahko tako na eni kot na drugi strani. Lahko so *dobri*, lahko so tudi *zli*.

»Če misliš (...) Slovenci are not so distinguishable (niso tako razpoznavni). Tudi zato, so lahko anglosaksonci tudi. To pomeni, ljudi, ki jih srečajo, ne mislijo, da so od nekam drugam. To pomeni ... you can't make those connections as easily. You're not as visible (ne moreš narediti teh povezav tako lahko. Nisi tako viden).« (1, št. 5)

»Migracija je tako rezultat globalnih sprememb kot tudi sila za nadaljnje spremembe v družbah izseljevanja in v družbah priseljevanja. Neposredno vpliva na ekonomsko raven, družbene odnose, kulturo, nacionalno politiko in mednarodne vezi. Migracija vodi k večji etno-kulturni raznolikosti znotraj nacionalne države, k transformiranju identitet in brisanju tradicionalnih meja« (Castels, 2000: 124). K vsemu temu prispeva jo medijske vsebine in prakse ter podobe in reprezentacije, ki jih ustvarjajo ali krepijo mediji. Medijske (tudi etnične) podobe se globalizirajo. Vzroke za to transnacionalisti iščejo v naraščanju transnacionalnih komunikacij in družbenih mrež. Transnacionalni mediji vse bolj omogočajo, da ljudje izkusijo druge kulture, pomagajo jim postati kozmopoliti (glej Gillespie 1995: 21). Mediji posredujejo kulture; in kozmopoliti medije berejo ter prevajajo¹⁰ med teritorialnimi, lokalnimi, diasporičnimi, nacionalnimi ter globalnimi kulturami in identitetami (ibid.: 21). V avstralskem multietničnem prostoru zaznavamo te razlike predvsem na ravni javnih etničnih reprezentacij v urbanem okolju. Vendar pa se zaradi razlikovanj po drugi strani lokalizirajo ter celo še bolj segregirajo posamezniki nekaterih drugih etničnosti.

Medijska konstrukcija *drugega* in *drugačnosti* v veliki meri vpliva na to, kako pripadnike nekaterih etničnih manjšin vidi jo tisti, ki so po svoji lastni konceptiji vključeni v večinsko družbo, pa tudi tisti, ki se štejejo za pripadnike drugih etničnih manjšin.

¹⁰ Kot pravi Marie Gillespie, pomeni prevajanje »raziskovanje identitet kot transformacijskih procesov med zgodovino in politiko, reprezentacijo in razliko« (Gillespie, 1995: 18). V nasprotju s tem je proces, ki ga teoretiki imenujejo *tradicija* (ponovno vzpostavljanje *čistosti* in gotovosti).

Medijske reprezentacije lahko ustvarjajo napetosti in nesoglasja ter ozračje, primerno za nastanek konfliktnih skupinskih identifikacij (predvsem pri mladostnikih), temelječih na etničnem ali celo rasnem razlikovanju. V zadnjem času sta se v Avstraliji, tako kot po večini držav, vsaj na zahodu, diskriminacija in negativna reprezentacija v medijskem reprezentiranju, temelječi na rasni pripadnosti, pojavili do muslimanov. Muslimani so postali skupina, ki delno zaseda položaj, ki je prej pripadal Azijcem. Njihova kulturna reprezentacija je popačena, politične podobe praktično nimajo; muslimanov skoraj vsa zahodna politična misel, tako tudi avstralska, ne vidi kot posameznikov, ampak kot skupino. Muslimani so danes tudi v Avstraliji najbolj drugačni, tuji, nerazumljivi in nerazumni, oddaljeni in najnovejši *Drugi*.

Nekdanji *tujci* po drugi strani postajajo pripadniki današnje večinske, avstralske družbe. S tem pridobijo pravico do definiranja, pa tudi do marginaliziranja sodobnih priseljencev, današnjih tujcev. Ljudje, ki pred štiridesetimi leti niso marali, da so jih označevali z *wogi*,¹¹ tujci, umazanci, prav zdaj, po obdobju svoje *uspešne integracije* v avstralsko okolje, nekatere druge (sodobnejše) priseljske skupine označujejo z besedami, ki prav tako poudarjajo razliko.

»Migranti, ki so prišli v petdesetih, šestdesetih letih, tisti čas Avstralci niso bili zelo tolerantni. So tudi rekli: zakaj ne govoriš naš jezik ... Niso bili prijazni, so bili prav grdi, slišiš tiste story (zgodbe). In imaš zdaj isto tiste ljudi, ki so rekli to njim, oni zdaj isto rečejo Azijcem. Pa jaz to ne morem jih oprostiti. Lahko te stvari rečeš iz ignorance, pa ker ne misliš, pa vse so razlogi, ampak če si ti imel sam takšne izkušnje, pa veš, kako je priti iz ene druge dežele. Lahko rečeš, da to je normalno, da ljudi so taki, ampak če si imel pa tisto izkušnjo, well (no) ...« (1, št. 5)

Nekdanje, pa tudi nekatere sedanje *woge*, ki so prešli mejo med zunaj in znotraj, je tako pogosto mogoče slišati uporabljati izrazito negativna poimenovanja, kot so: »Chink« (za Kitajca), »Gook« (za Korejca ali kateregakoli Azijca), »Nip« (za Japonca) ali že dolgo prisoten (a še vedno slabšalen) »Abbo« ali »Coon« (za temnopoltega aborigina). Polje sprejemljivega na ravni etničnega opredeljevanja se premika, tako da se nekatere skupine (v avstralskem prostoru je to večina evropskih in nekatere južnoazijske) pomikajo v sprejemljivo področje, nesprejemljive pa postajajo nekatere druge etnične skupine, večinoma priseljene kasneje. Pripadniki etničnih skupin, ki

¹¹ Najprej so besedo *wog* uporabljali kot rasistično zmerljivko v Angliji, v avstralsko okolje pa jo je prineslo večje število britanskih priseljencev. V nasprotju z Anglijo, kjer o besedo *wog* uporabljali za označbo Indijcev, Pakistancev ali ljudi z Bližnjega vzhoda, so v Avstraliji zaradi restriktivne imigracijske politike, ki je izključevala vse »nebelce«, v to kategorijo zajeli ostale evropske priseljence, ki niso bili britanskega porekla. *Wogs* so v največji meri postali tisti, ki jih med temi Evropejci niso najbolj marali: Grki, Italijani, takratni Jugoslovani, Turki. *Wog* je danes že prešel v splošno rabo, velikokrat celo sami ljudje, ki so označeni z *wogi*, sami sebe poimenujejo tako. *Wog* je lahko v nekaterih situacijah popularen in zaželen in je lahko za samega *woga* pozitiven.

so bile prej marginalizirane in zdaj niso več, velikokrat do novih marginalnih skupin nastopajo celo ostreje, kot tisti, ki so spadali v večinsko družbo že prej.

Slovenski etnični simboli v avstralskem multikulturenem okolju

Diaspore so nagnjene k izražanju in poudarjanju nekaterih realnosti, ki v izseljenem okolju dobi druge pomene kot v okolju, na katerega se nanašajo. Simbolni svet (lahko rečemo, da tudi tisti v izseljenstvu) se po Bergerju in Luckmannu gradi s pomočjo družbenih objektivizacij, toda njegova zmožnost postavljanja pomena daleč presega družbeno življenje, tako da posameznik 'najde prostor' v njem celo takrat, ko gre za njegova najbolj samotna izkustva (Berger in Luckmann, 1966/1988). Simbolni svet je po Bergerju in Luckmannu »matrica vseh družbeno objektiviziranih in subjektiviziranih realnih pomenov: vso zgodovinsko družbo in celotno posameznikovo življenje vidimo kot dogajanje znotraj omenjenega sveta«¹² (ibid.: 92). Etnični simboli se prek staršev s socializacijo kot del posameznikovega simbolnega sveta vgradijo v objektivni in subjektivni svet otrok. Tako izbrani in poudarjeni se (s pomočjo selektivnih in posredovalnih mehanizmov – Skrbiš, 1996) vključujejo v proces etnične identifikacije in simbolni svet posameznika nasploh.¹³

Priseljenci, pretekli in sodobni, se med svojo izselitvijo in prilagoditvijo novemu okolju soočajo s procesom osebne, identitetne in kulturne transformacije. To pomeni, da se transformirajo tudi njihova zaznavanja zapuščene domovine z vso vsebino, tudi z vsemi simboli, ki jo ta nosi s sabo. Veliko teh elementov človek v izseljenstvu pozabi in izlušči oziroma selekcionira le nekatere kulturne (zgodovinske, politične, ideološke in druge) elemente, ki ostanejo v njenem ali njegovem izseljenem življenju in jih v večji ali manjši meri prenaša na svoje potomce. Med dinamiko elementov določene tradicije in kulture, ki preživijo v izseljenem okolju, pa lahko najdemo precej razlik med posameznimi etničnimi skupinami ne glede na to, kdaj so se pripadniki te etnične skupine priselili v avstralsko okolje.

Na rezultat izbire elementov etno-simbolične identifikacije pri drugi generaciji Slovencev v veliki meri vpliva prva generacija, ki »uspešno manipulira izbiro primer-
nih simbolov« (Skrbiš, 1996: 66). Na dan pridejo potica, kranjska klobasa, Triglav in

¹² Soočenje z alternativnimi simbolnimi svetovi, kot je svet stare domovine staršev, po Bergerju in Luckmannu predpostavlja vprašanje moči: katera od nasprotujočih si definicij realnosti se bo v družbi »prijela« (Berger, Luckmann, 1966/1988: 102). Dve družbi, ki druga drugo seznanjata z med seboj sprtimi svetovi, istočasno razvijata pojmovne mehanizme za vzdrževanje posameznih svetov.

¹³ Skrbiš (1995) na primeru avstralskih Slovencev in Hrvatov ugotavlja, da čeprav vsaka kultura vsebuje mehanizme simboličnega posredovanja, so ti v izseljenem okolju veliko bolj selektivni in poudarjeni. Pravi še, da Slovenci prve generacije v Avstraliji na j ne bi želeli ustvarjati neke vrste *naravnega, rodovnega in polnokrvnega* slovenstva, temelječega na etno-političnem ekskluzivizmu, kar je »pomembna opazka, še posebej ker v Avstraliji obstajajo priseljenjske skupine, ki močno izražajo takšne želje« (Skrbiš, 1996: 66).

frajtonarca. S temi simbolno-kulturnimi elementi se veliko potomcev Slovencev v Avstraliji ne more identificirati. Slovenska kultura ostane nespremenljiva in statična. Tudi za potomce Slovencev v Avstraliji je slovenskost velikokrat relativno tuja in predvsem nekaj, česar jim ni treba sprejeti, če tega nočejo.

Slovenci so bili v avstralskem prostoru vselej maloštevilni in se jih ni prav dobro »videlo« ali »slišalo«. Svojo etničnost so ohranjali velikokrat za zaprtimi vrati – prakticirali so jo v svojih domovih, pri etnično obarvanih druženjih, v katoliških cerkvah. Zdi se, da so precej strogo ločevali zasebnost, slovenski dom in slovensko domačnost od svoje javne podobe, življenja zunaj doma, v profesionalnem okolju. V nasprotju na primer z italijansko, grško ali hrvaško etnično skupnostjo, kjer pripadniki druge in tretje generacije velikokrat poudarjajo svoje etnične identitete ter etnične pa tudi nacionalne simbole, potomci Slovencev že v drugi generaciji na svojo etnično identiteto in etnične simbole gledajo z distanco in kot le na eno izmed identifikacijskih možnosti. Slovenski etnični simboli, tudi najbolj popularni med Slovenci, v avstralskem okolju in prostoru v splošnem niso vidni. Ni jih na ulicah, v lokalih, restavracijah. Prav tako ne moremo reči, da imajo Slovenci kot posebna etnična skupina v avstralskem okolju svojo razpoznavno medijsko reprezentacijo. Menim, da lahko zaradi tega, ker Slovenci in njihovi potomci v Avstraliji niso tako številčni in vsaj mlajše generacije svoje etničnosti velikokrat ne povezujejo z nacionalističnimi težnjami, slovensko etnično podobo v javni etnični komunikaciji in javni misli hitro prekrije kaka sorodna, večja in v nekaterih pogledih močnejša etničnost. Zdi se, da je to lahko po eni strani večinska, avstralska družba anglokeltskega porekla, po drugi pa etničnosti, ki izvirajo z območja bivše Jugoslavije.

Poleg številčnega razloga za relativno nerazpoznavnost slovenskih etničnih simbolov v avstralskem multikulturnem okolju je eden izmed razlogov za to tudi relativno velika razpršenost naselitve Slovencev v Avstraliji. Slovenci že v začetku svoje naselitve na tej celini niso imeli navade skupnega naseljevanja.¹⁴ Tudi zaradi tega je v Avstraliji tako težko vzpostavljati in ohranjati homogenost slovenske etnične skupnosti. Na jveč Slovencev v Avstraliji sicer živi v večjih mestih,¹⁵ vendar so tudi v urbanem okolju razpršeni po različnih predelih mest. Zaradi tega so se Slovenci in njihovi potomci srečevali le redko, na vnaprej dogovorjenih etničnih srečanjih v etničnih klubih in slovenskih katoliških cerkvah. Tudi zaradi tega se zdi, da svoje etnične identitete, s tem pa tudi serije etničnih simbolov, ki bi potencialno lahko zašli na ulice in v lokale (v multikulturno okolje), niso razvijali naprej, ampak so jih le ohranjali. Medtem ko se pri mnogih etničnih skupinah močna vez z zapuščeno domovino ohranja skozi generacije (na primer pri že omenjenih Italijanih, Grkih ali Hrvatih) – tako pa se spreminjajo, regenerirajo in na novo vzpostavljajo tudi njeni simboli – je slovenska etnična vez že v drugi generaciji precej bolj šibka, elementi in simboli pa so veliko bolj statični.

¹⁴ To je bilo v nasprotju z nekaterimi drugimi naselitvami Slovencev v tujini. Predvsem v Argentini so Slovenci s skupnim naseljevanjem ustvarjali etnične enklave.

¹⁵ Največ jih je v Melbournu in Sydneyu, precej tudi v Brisbanu, Adelaidi in Perthu na zahodni avstralski obali.

Izziv pri vzpostavljanju javne reprezentacije slovenskih etničnih simbolov v Avstraliji predstavlja tretja generacija, vnuki prvih slovenskih priseljencev, ki se v avstralskem prostoru šele vzpostavlja in oblikuje. Pripadniki tretje generacije v sprejemanju kulture svojih prednikov opuščajo čustveni predznak, ki je že v drugi generaciji izgubil veliko svoje moči. Domovino svojih prednikov in njeno kulturo razumejo veliko bolj v smislu iskanja novih možnosti. Slovenskost postane z njimi v resnici podobna »hobiju«, nekaj, kar radi počnejo v prostem času. Tako pa verjetno etnično ozadje, s tem pa tudi sama etničnost, v multikulturenem okolju velikokrat nezavedno dobi svojo javno reprezentacijo.

»Danes so možne povezave z različnimi predznaki in ti mladi se povezujejo, čutijo nekaj, vidijo nekaj v možnostih vlaganja investicij v Slovenijo, vidijo v tem en profit, en zaslužek, eno zadovoljstvo tudi navsezadnje, ker so naši predniki od tam, obvladajo ta jezik, grejo parkrat tja, imajo žlahto, (...). To vam hočem povedati, kako lahko danes poleg vsega tega, kar je, naše, slovensko in tako naprej, tudi na druge načine uresničujemo to. Vse to nas spodbuja k tej povezavi in nam daje nove možnosti. Nove možnosti, ki jih prej nismo poznali.« (1, št. 10)

Globalna multikulturena komunikacija

Mediji so eden izmed osrednjih členov v vsaki razpravi o multikultureni komunikaciji v etnično heterogenih okoljih. V sodobnem, kulturno mešanem svetu, ki ga označuje globalna cirkulacija podob in zvokov, stvari in posameznikov, mediji vplivajo na intenzivnost občutenja nacionalne identitete in skupnosti. Z bolj množično uporabo novejših elektronskih medijev se prestavljajo meje, ki so prej prostorsko ločevale skupnosti. Elektronski mediji nenehno »spreminjajo smisel distance med gledalcem in dogodkom, obenem pa silijo v transformacijo vsakdanjosti« (Appadurai, 2002: 174).

V tem smislu se tako ljudje kot podobe pogosto srečajo ne pričakovano, zunaj domače gotovosti ter zastraženih lokalnih in nacionalnih medijskih vplivov. Ta premikajoč se in nepredvidljiv odnos med dogodki, posredovanimi preko množičnih medijev, in občinstvi, ki se selijo, definira središče povezave med globalizacijo in sodobnim (Appadurai, 2002: 175).

Appadurai govori o imaginaciji v post-elektronskem svetu in o njej razmišlja na tri načine¹⁶ – s tremi razlikami. Za moj primer je zanimivo predvsem tretje razlikova-

¹⁶ V prvem primeru govori o tem, da se je imaginacija danes iz posebnega ekspresivnega umetniškega, mitskega prostora prenesla v vsakdanji duhovni svet navadnih ljudi v vseh vrstah družb. Podobe, besedila, modeli in zgodbe, ki jih v sodobnosti posredujejo množični mediji, vplivajo na razliko med migracijo danes in v preteklosti (Appadurai, 2002:176). Tako pri priseljenicah na

nje, ki je razlikovan je med individualnim in kolektivnim zaznavanjem imaginacije. Appadurai teži k razlagi imaginacije v kolektivnem smislu in ne le kot zmožnosti določena nadarjenega posameznika. Množični mediji naj bi bili po njegovem zmožni ustvarjati »skupnost čustva« (*community of sentiment*),¹⁷ ki si zamišlja in čuti stvari skupaj. Že Benedict Anderson je dejal (1983), da je lahko tisk (v nacionalnem jeziku) v kapitalizmu eden izmed pomembnejših ustvarjalcev občutka pripadnosti – »skupine, ki nikoli niso bile v neposrednem, *face-to-face* stiku, lahko začnejo zamišljati same sebe na primer kot Indonezijce, Indijce ali Malezije« (Appadurai, 2002: 177). Elektronski kapitalizem ima lahko v Appadurajevem smislu podobne, a še močnejše učinke, ker ne deluje le na področju nacionalne države. Kolektivne izkušnje množičnih medijev, še posebej filma in videa, lahko celo oblikujejo neke vrste karizmatične skupnosti, ki častijo določen objekt in so med seboj globlje povezane.¹⁸ Appadurai najde podobno povezavo, kot jo je pred njim Anderson, med delom imaginacije in postnacionalnim političnim redom.

Po mnenju Elle Shohat in Roberta Stama »mediji s tem, ko pospešujejo svojo povezanost z oddaljenimi ljudstvi, *deteritorializirajo*¹⁹ proces zamišljenih skupnosti« (Shohat, Stam, 1994: 7). Mediji lahko po njunem po eni strani krhajo skupinsko povezanost in ustvarjajo občutek samote, s tem ko gledalce spreminjajo v atomizirane potrošnike ali samo-zabavljajoče se enote, po drugi strani pa lahko tudi ustvarjajo skupnost in alternativne povezave. »Prav tako kot lahko mediji kulture 'drugačijo' (*otherize*) /.../, lahko tudi podpirajo multikulturne povezave« (ibid.). Mediji so danes veliko bolj multicentrični, kot so bili v preteklosti, in so zmožni ne le ponujati nasprotujoče si reprezentacije, ampak odpirati paralelne prostore za multikulturno simbiozo. Po drugi strani v svetu politike multikulturalizma pogosto reproducirajo evropocentrične poglede praks, ki so značilne za določene etnične skupine. »Afriške duhovne religije tako na primer velikokrat jemljejo kot vraževerne kulte in ne kot legitimne sisteme prepričanja« (ibid.: 202). Z naslanjanjem na individualno, izgrajujejo stereotipe v širšem prostoru. Vendar pa se moralistični in individualistični pristop, ki ga mediji pogosto zavzamejo v prikazovanju drugačnih kultur, velikokrat ne zмени za samo naravo stereotipov. »Črne figure«, kot pravi Toni Morrison, »označujejo nasprotno pole: po eni strani prijaznost, neškodljivost, hlapčevsko varovanje in večno ljubezen«, po drugi strani pa

politiko njihove prilagoditve novim okoljem kot tudi na vzpodbudo selitve ali vrnitve vpliva medijско posredovan imaginarij. Drugo Appadurajjevo razlikovanje je poteka med imaginacijo in fantazijo. Konzumpcija množičnih medijev po svetu pogosto izzove odpor, ironijo, izbiranje – v splošnem, *neko aktivnost*. »Fantazija lahko izginja, imaginacija, še posebej če je kolektivna, pa lahko dejanja sproži« (ibid.: 177).

¹⁷ Tako skupnost je avtor omenjal že v svojih zgodnejših tekstih (Appadurai, 1996).

¹⁸ Kot primer tukaj Appadurai navaja skupnosti, ki so se oblikovale regionalno okoli indijskega ženskega božanstva *Santoshii Ma* v sedemdesetih in osemdesetih letih 20. stoletja, ali transnacionalno skupnost, gibanje, ki je nastalo okoli Ajatole Khomeinija v približno istem obdobju (glej Appadurai, 2002: 177).

¹⁹ Deteritorializacijo tukaj razumem v smislu prostorske razpršitve, ki pa pomeni oddaljenost posameznikov le v teritorialnem smislu, ne pa tudi v idejnem ali duhovnem.

»zmešanost, prepovedano seksualnost, kaos« (Morrison, v: *ibid.*: 203). Tako dvojnost v medijskih reprezentacijah posameznih etničnosti, še posebej tistih, ki so prostorsko in idejno najbolj *oddaljene* večinski družbi, lahko v multikulturnem prostoru najdemo praktično na vseh ravneh medijskega sporočanja in javne komunikacije.

V Avstraliji mediji večine, tudi nacionalni, usmerjajo svoj pogled od manjšine k večini in tako ne uspejo doseči celotnega spektra medijskega sprejemanja in oddajanja v multikulturnem prostoru. Za želje in potrebe multikulturnega medijskega občinstva ne skrbijo največji in *najpomembnejši* mediji, ampak tisti, ki so se razvili neposredno iz politike multikulturalizma. Služijo željam, tako etničnim kot jezikovnim, raznolikega prebivalstva, vendar ne ustvarjajo in tudi ne usmerjajo etnične komunikacije, ne med posameznimi etničnimi skupinami in ne med etničnimi skupinami in večinskim prebivalstvom. Dve radijski postaji v Melbournu, SBS in 3ZZZ, posredujeta programe posameznim etničnim skupinam, med njimi tudi slovenski, v jeziku teh etničnih skupin. Obe delujeta skoraj izključno na ravni skupnosti. Programa, ki ju oblikujeta, se med sabo ne razlikujeta veliko, čeprav je SBS državna radijska postaja, 3ZZZ pa je v zasebnih rokah. Na obeh sodeluje cela vrsta različnih jezikovnih skupin, na radiu SBS se jih v tednu zvrsti 68, na 3ZZZ pa 58. SBS²⁰ je eden izmed najčvrstejših produktov politike multikulturalizma v Avstraliji. Od svojega nastanka pred tridesetimi leti se je program te radijske postaje (obstaja tudi televizija SBS) spreminjal, predvsem zaradi spreminjajoče se etnične strukture avstralske populacije. Na podlagi zadnjega popisa prebivalstva sta se leta 2003 kot novejši jezikovni skupini radijskemu programu pridružili na primer malajska in somalska. Hindujska, kontonska, mandarinska in filipinska jezikovna skupina so dobile na razpolago dodatno uro na teden, da bi lahko boljše služile potrebam svojih vse številčnejših skupnosti. Tudi arabski program je dobil dodatno uro v Melbournu in na nacionalnem omrežju.²¹ Slovenci imajo na nacionalni ravni na SBS na razpolago uro na teden, na frekvencah v Melbournu in Sydneyu pa še dvakrat po uro na teden.

SBS s svojim geslom – *mnogo glasov ene Avstralije* – jasno izraža pglavitno težnjo današnje multikulturne Avstralije: smo različni, vendar smo povezani, homogeni. Kot pravijo na SBS, ta radijska postaja »zagotavlja medkulturne povezave in informacije raznolikim avstralskim kulturnim skupinam ter jim omogoča, da v celoti sodelujejo v avstralski družbi in ohranjajo svoje kulturne identitete.«²² Programi temeljijo na jeziku in ne na etničnosti,²³ tako da lahko nekateri jeziki (na primer španski in arabski)

²⁰ Radio SBS oddaja štiriindvajset ur na dan, sedem dni v tednu. Obstajata dve frekvenci, v Sydneyu in Melbournu, in nacionalno omrežje, ki trenutno vključuje trinajst krajev oz. območij po Avstraliji (Adelaide, Adelaide Foothills, Bathurst, Brisbane, Canberro, Darwin, Hobart, Newcastle, Hunter Valley, Perth, Wagga Wagga, Wollongong in Young).

²¹ Vir: <http://www.sbs.com.au/radio/index.php?page=ds#>.

²² Vir: <http://www.sbs.com.au/sbscorporate/index.html?id=373>.

²³ Različne etničnosti se lahko izoblikujejo ne glede na jezik, »v situaciji, ko obstaja popolna komunikacijska prehodnost« (Južnič, 1993: 280). »V tem in takem primeru pač nadvladajo drugi indikatorji etnične pripadnosti,« pravi Južnič.

dosežejo ljudi različnih etničnosti. Vendar pa te postaje prav zaradi tujih jezikov, ki jih uporabljajo za komuniciranje z občinstvom, ne dosežejo pripadnikov večinske družbe. Na multikulturni televiziji SBS je bila slovenska oddaja, ki je delovala le kratko obdobje, pred časom edina, ki se je odločila za oddajanje svoje polurne oddaje tudi v angleškem jeziku.

Veliko bolj uporabne, tako za izražanje etničnih identitet kot za samo medetnično komunikacijo, ki ni prostorsko določena, ampak se širi prek meja, postajajo spletne strani. Z bolj množično uporabo spletnih strani v neusmerjeni komunikaciji na temelju etnične pripadnosti lahko sledimo procesom, ki spreminjajo tako vzorce etnične komunikacije kot tudi relativizirajo prostorsko umeščenost etničnih skupin. Obenem se lahko z internetno oziroma računalniško posredovano komunikacijo spreminja tudi sama struktura vzorca sodelujočih v diasporični (etnični) komunikaciji. Interaktivno etnično komunikacijo omogočajo razpravni forumi na spletnih straneh, namenjenih določeni etničnosti. V njih sodelujejo posamezniki, ki se identificirajo s to etničnostjo, oziroma tisti, ki so z njo na kakršenkoli način povezani. Pri tem ni več nujno, da etnično komunicira prva generacija, ki se je izselila iz svoje domovine, ampak so to v veliki meri njihovi potomci: druge, tretje, četrte generacije – torej večinoma ljudje, ki se s to etničnostjo identificirajo samo delno. Na spletu lahko najdemo tako strani, ki so neposredno povezane z določeno etničnostjo (s slovensko v Avstraliji in drugod po svetu so to na primer spletne strani www.thezaurus.com), lahko pa so etnične spletne strani naravnane tudi širše in na primer vključujejo priseljenjske skupine z enega dela sveta (to je v Avstraliji na primer spletna stran www.wog.com.au, ki je v prvi vrsti namenjena mladim, izhajajočim iz družin, ki so se v Avstralijo priselile z juga Evrope).

Na etničnosti temelječe spletne strani se vzpostavljajo širše, ker gredo iz določene etnične sredine v širšo družbo, čeprav se ta korak vsaj zaenkrat zdi še vedno premajhen, da bi v večji meri zaznamoval spremembe v zaznavanju in spremembah reprezentacij določenih etničnosti v multikulturni družbi. Prav take strani pa imajo primerne nastavke za dinamično, transnacionalno omrežje, ki bi ljudi povezovalo z neko določeno etnično identiteto, ne glede na prostorsko oddaljenost. Spletne strani imajo možnost ne le sprejemanja informacij, ampak tudi interaktivnega razpravljanja o vsebinah, ki se kakorkoli dotikajo etničnosti, multikulturnosti in različnosti kultur. To pa lahko bistveno razširi prostor etnične razprave.

Za množične migracije ne moremo reči, da so nov pojav v človeški zgodovini. Ko pa vanje vnesemo hiter tok podob, besedil in občutkov, posredovanih skozi množične medije, smo soočeni z novim občutkom nestabilnosti v produkciji sodobnih subjektivitet. »Ko turški gostujoči delavci v Nemčiji gledajo turške filme v nemških stanovanjih, ko Korejci v Filadelfiji gledajo olimpiado 1988 iz Seula prek satelita iz Koreje in ko pakistanski taksisti v Čikagu poslušajo kasete pridig, posnetih v mošejah v Pakistanu ali Iranu, vidimo, kako se premika joče podobe srečajo z deteritorializiranimi gledalci,« pravi Appadurai (2000: 174). To po njegovem oblikuje diasporične javne sfere, ki so talilni lonci postnacionalnega političnega reda. Motorji njihovega diskurza niso le množični mediji (interaktivni in ekspresivni), ampak tudi migracije beguncev, aktivistov,

študentov in delavcev. »Kjer množičnemu posredovanju vse bolj vladajo elektronski mediji, kjer takšni mediji vse bolj tesno povezujejo proizvajalce in občinstva prek nacionalnih meja in kjer se znotraj občinstev začinjajo pogovarjati tisti, ki se gibljejo, in tisti, ki ostanejo, lahko najdemo vse večje število diasporičnih javnih sfer,« pravi Appadurai (ibid.: 22). Po njegovem mnenju se lahko sicer zgodi, da se ta post-nacionalni red izkaže za to, da ni sistem homogenih enot (kot je sedanji sistem nacionalnih držav), ampak sistem, ki temelji na odnosih med heterogenimi enotami (družbenimi gibanji, interesnimi skupinami, profesionalnimi telesi, nevladnimi organizacijami, oboroženimi milicami, pravnimi telesi) (glej ibid.). Interakcije, ki nastajajo v globalnem smislu danes, se nenehno spopadajo z napetostjo med kulturno homogenizacijo in kulturno heterogenizacijo. Iz zamišljenih skupnosti Benedicta Andersona se rodijo Appaduraievi zamišljeni svetovi, ki so multipli in jih konstruirajo historično zaznamovane imaginacije oseb in skupnosti ljudi po svetu. Komunikacija med njimi in medijsko posredovanje etničnosti in kultur, ki ni prostorsko zamejeno le na en multikulturni prostor, ampak je v interaktivnem odnosu z drugimi prostori, sta dinamična in vselej znova izpostavljata večsmernost in ambivalentnost etničnih podob.

SKLEP

Današnja multikulturna Avstralija je stara manj kot stoletje, njena zgodovina pred tem in med tem obdobjem pa ni zelo dramatična, niti ni pretirano heroična. Ni ravno patriotska država: ni doživela bojev za osvoboditev izpod kolonialnih oblasti, revolucij, državljanskih vojn ali vojn s tujimi silami na svojem ozemlju. Boji za podjarmljenje aboriginov so bili kolektivno izključeni iz nacionalnega spomina. Avstralci težko gradijo svoje nacionalne legende. Čeprav se potomci Anglosasov v Avstraliji le redko ubadajo s kompleksnostjo kulturnih elementov etničnih skupin, ki živijo okoli njih, je multikulturalizem ideološko vključen v vse vidike njihovega življenja. Avstralska politika multikulturalizma pa morda prav s tem, ko poudarja in dopušča raznolikost, hitro in učinkovito homogenizira državljane Avstralije.

Avstralska družba je kljub svoji ne preveč razburkani zgodovini že v preteklosti delovala na temelju osi »dobri-zli« in tako deluje tudi danes. Le delitvena os se premika. Tisti, ki so bili »nezaželeni tuji« pred štiridesetimi ali petdesetimi leti in so se do danes uspešno *integrirali* ter postali del večinske družbe, lahko zdaj opredeljujejo nove tuje in nezaželene. Med te, ki so postali del večinske družbe, lahko prištejemo tudi številne Slovence in potomce Slovencev. Slovenci se sicer že od svojih naselitvenih začetkov srečujejo z dvojno pozicijo – vselej so lahko tako *zunaj* kot *znotraj* večinske družbe. Ob priselitvi v petdesetih, šestdesetih in sedemdesetih letih 20. stoletja so se Slovenci relativno hitro in samoiniciativno prilagajali avstralskemu okolju. Svojo etničnost so prilagodili okolju, v katerem so živeli in jo tako prenašali na svoje otroke. Njihovim potomcem sta se slovenska kultura in tradicija zdeli včasih osamljeni in tuji in le v zadnjem času se srečujejo z njeno bolj dinamično podobo. Za mlajše generacije, druge

in tretje, lahko slovenska etnična identiteta, ki je zanje prostovoljna in izbima, šele danes pomeni nekaj, kar je dobro in kar jim prinese ugodnosti v večinski družbi.

Odločitev o tem, kam v družbi *spadajo* različne priseljene etnične skupine, je še vedno odločitev prvih priseljencev, Anglosasov, belcev. Potomec in potomka Slovencev v Avstraliji lahko izbirata, s katero kulturo se bosta identificirala. Večinoma sta Avstralca, včasih sta Slovenca. Slovensko poreklo skoraj gotovo pozitivno vpliva na njuno prepoznavanje v multikulturnem prostoru. Etničnost je zanju izbima in prostovoljna. Njuna etničnost, kakršnakoli že je, ne omeji njunih življenjskih možnosti. V primerjavi z njima so potomci katerega izmed drugih porekel, na primer vietnamskega ali libanonskega, soočeni z vrsto neprijetnosti, zatiranja ali celo rasističnega nasilja. Doživljajo diskriminacijo ne samo kot neidentificirani posamezniki, ampak tudi na ulici, delovnem mestu, v javnih službah in tudi množičnih medijih. Njihovih etničnih identitet ni ne v javnem življenju, ne na naslovnica revij, ne na občestnih plakatih. Še več; zdi se, da jih večinska družba tako s potenciranimi, poenostavljenimi multikulturnimi medijskimi podobami kot z vsakodnevno marginalizacijo vse bolj potiska v mračno, skoraj nevidno sfero.

Po drugi strani se pojavljajo globalizirane podobe nekaterih drugih etničnosti, množični mediji in komunikacijske tehnologije pa včasih postanejo novo domovanje preoblikovanih etničnosti, na katere nenehno vplivajo gibanja ljudi ter kompleksni tokovi ljudi, blaga in sporočil. Tako se tudi etnične podobe nenehno preoblikujejo in prehajajo meje, ki jih zanje vselej znova in vztrajno gradi večinska družba.

VIRI:

- Appadurai, Arjun (1998). *The Changing Role of Ethnography. Media, Ritual and Identity* (ur. Tamar Liebes in James Curran). London, New York: Routledge, str. 108–115.
- Appadurai, Arjun (2000). *Modernity at Large: cultural dimensions of globalization*. Minneapolis, London: University of Minnesota Press, 229 str.
- Appadurai, Arjun (2002). *Here and Now. The Visual Culture Reader* (ur. Nicholas Mirzoeff). London, New York: Routledge, str. 173–180.
- Australian Government's official website for the Department of Immigration and Multicultural and Indigenous Affairs.
http://www.immi.gov.au/statistics/statistics/statistics_menu_popdata.htm, 17. 12. 2003.
- Australian Multiculturalism: Introduction, Definition, Principles.
<http://www.immi.gov.au/multicultural/australian/index.htm>, 17. 12. 2003.
- Berger, Peter, Luckmann, Thomas (1966, 1988). *Družbena konstrukcija realnosti*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 212 str.
- Bhabha, Homi K. (1994). *The Location of Culture*. London, New York: Routledge, 285 str.

- Bhabha, Homi K. (1997). Culture's In Between. *Questions of Cultural Identity* (ur. Stuart Hall in Paul Du Gay). London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications, str. 53–60.
- Castles, Stephen (2000). *Ethnicity and Globalization. From Migrant Worker to Transnational Citizen*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications, 228 str.
- Castles, Steven, Cope, Bill, Kalantzis, Mary in Morrissey, Michael (1996). Australia: Multi-Ethnic Community Without Nationalism? *Ethnicity* (ur. John Hutchinson in Anthony D. Smith). Oxford, New York: Oxford University Press, str. 358–367.
- Gillespie, Marie (1995). *Television, Ethnicity and Cultural Change*. London, New York: Routledge, 238 str.
- Gough Whitlam, biographical details.
<http://whitlam.alp.org.au/bio.html>, 9. I. 2004.
- Hall, Stuart (1997). Introduction. Who needs 'Identity'? *Questions of Cultural Identity* (ur. Stuart Hall in Paul Du Gay). London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications, str. 117.
- Hall, Stuart (2000). *Questions of Cultural Identity*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage, 198 str.
- Hall, Stuart (2002). *Representation: Cultural Representations and Signifying Practice*. London: Sage; Milton Keynes: The Open University, 400 str.
- Jones, Frank L., Smith, Philip (2001). Diversity and Commonality in National Identities: an Exploratory Analysis of Cross-national Patterns. *Journal of Sociology*, 37(1), str. 45–63.
- Južnič, Stane (1993). *Identiteta*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Mirzoeff, Nicholas (2002). The Multiple Viewpoint: Diaspora and Visual Culture. *The Visual Culture Reader* (ur. Nicholas Mirzoeff). London, New York: Routledge, str. 284–213.
- Mirzoeff, Nicholas (2002). *The Visual Culture Reader*. London, New York: Routledge, 737 str.
- Noble, Greg, Poynting, Scott, Tabar, Paul (1999). Youth, Ethnicity and the Mapping of Identities: Strategic Essentialism and Strategic Hybridity among Male Arabic-speaking Youth in South-western Sydney. *Communal/Plural*, 7(1), str. 29–41.
- Radio 3ZZZ, slovenske radijske oddaje.
<http://www.3zzz.com.au>, 22. 10. 2002, avgust 2003 – februar 2004.
- SBS Radio. The many voices of one Australia.
<http://www.sbs.com.au/radio/index.php?page=ds>, 2003 – februar 2005.
http://www.sbs.com.au/radio_new/index.html Sociological Research Online, 2003 – februar 2005.
- Schech, Susan, Haggis, Jane (2001). Migrancy, Multiculturalism and Whiteness: Re-charting Core Identities in Australia. *Communal/Plural*, 9(2), str. 143–159.
- Skrbiš, Zlatko (1996). Slovenes in Australia: some decades later towards a research agenda. *Soočenje mita in realnosti ob prihodu izseljencev v novo okolje: zbornik referatov s simpozija »Soočenje mita in realnosti ob prihodu izseljencev v novo*

okolje«, Portorož, Slovenija, 18.–19. maja 1995/*The Confrontation Between Myth and the Reality on the Arrival of Emigrants to a New Land: Proceedings of the Symposium »The Arrival of the Emigrants to a New Land«, Portorož, Slovenia, May 18 – May 19, 1995* (ur. Irena Gantar Godina). Ljubljana: Inštitut za izseljenstvo, ZRC SAZU, str. 63–68.

Skrbiš, Zlatko (1999). *Long-distance Nationalism: Diaporas, Homelands and Identities*. Aldershot: Ashage.

Skrbiš, Zlatko (2003). Diasporično slovenstvo: politika, nacionalizem in mobilnost. *Družboslovne razprave*, 19(42), str. 9–20, 201 str.

Smith, Philip, Phillis, Tim (2001). Popular understandings of »UnAustralian«: an investigation of the un-national. *Journal of Sociology*, 37(4), str. 323–339.

Stičišče avstralskih Slovencev; Media House; Glas Slovenije/The voice of Slovenia. <http://www.glasslovenije.com.au>, 22. 10. 2002, december 2003 – februar 2004.

Tabar, Paul, Noble, Greg, Poynting, Scott (2003). The Rise and Falter of the Field of Ethnic Politics in Australia: the Case of Lebanese community leadership. *Journal of Intercultural Studies*, 24(3), str. 267–287.

Thezaurus

<http://thezaurus.com>, 22. 10. 2002, junij 2003 – februar 2004.

White, Rob, Perrone, Santina (2001). Racism, Ethnicity and Hate Crime. *Communal/Plural*, 9(2), str. 161–180.

WogLife

http://www.wog.com.au/article_main.asp?ArticleId=416, 1. 2. 2005.

http://www.wog.com.au/article_main.asp?ArticleId=286, 1. 2. 2005.

http://www.wog.com.au/forum/forum_posts.asp?TID=403&PN=1&TPN=2, 5. 2. 2005.

Intervjuji: zasebni arhiv.

SUMMARY

*THE BORDERS OF MULTICULTURAL COMMUNICATION:
ETHNIC-SYMBOLIC REPRESENTATIONS IN AUSTRALIAN SPACE*

Maša Mikola

Multicultural communication between heterogeneous ethnic groups functions in a culturally variegated environment and is based on simplified ethnic symbols. Ethnic symbols are generally being built through mass media in the conscience of members of ethnic groups as well as in the majority, mainstream society. The Australian multiethnic space with its multiculturalism policy and with the opening of the space to public representation of ethnic groups, is building a fragmented ethnic environment. In it, we can follow on the one side progressive and increasing integration of some initial immigrant groups (and of their descendants) into Australian environment, and on the other, a growing marginalisation of some other, recently immigrated ethnic groups (and of their descendants). Ethnic environment with its symbolic representation of individual ethnicities is still functioning similarly as it did in the past, that is based on assimilatory logics, which distinguishes between "us", and those that are "foreign and different".

In the Australian multicultural space, communication between ethnic groups and the mainstream is frequently a one-way process; the media as well often aim their look only from the minority towards the majority and thus do not succeed in reaching the entire multicultural spectrum. Evident is the duality of media representations, which provoke stereotype ethnic images on two levels: one is good, the other bad, one more positive, the other more negative. Duality in media mediation of ethnic representations can be perceived even with representations of a single ethnicity. We are witnessing this phenomenon in modern Australian society especially with some ethnic groups from Asian ethnic space.

Slovenian culture has in the Australian environment always been (at least to a large extent) in the positive value scope of European immigration although individuals were able due to their relative "invisibility" and numerical smallness, to move, willingly or not, between individual ethnic groups as well as between ethnic groups and the mainstream society. Despite the fact that we can on the one hand speak of heterogeneity of ethnic representations in multicultural space, we can on the other hand follow gradual homogenisation of some ethnic groups. Thus, despite ethnic diversification in an ethnically mixed and global space, ethnic representations are being created, which are multicultural and are because of their multiculturalism and multi-significance becoming more and more connected and homogeneous.